

Προσιτή απόδειξη: εκτός από τις μεταφράσεις των αντιπολεμικών πεζογραφημάτων του Ρέμαρκ, του Ντορζελές, του Λάτσκο, τις οποίες απορροφά με βουλιμία το ελληνικό αναγνωστικό κοινό, παρουσιάζονται και μεταφράσεις έργων από τη σύγχρονη αγγλική, γαλλική, αμερικανική (μετέπειτα) λογοτεχνία – η ρωσική και η σκανδιναβική ανήκουν σε προγενέστερο στάδιο και έχουν μακρά παράδοση – μέσα από τις οποίες παρακολουθούμε την εξέλιξη των κοινωνικών φαινομένων σε διαδοχικά στάδια/γενιές, λ.χ. *Οι Φορσάιτ* του Γκαλσγουέρθου (τμήματα του πολύτομου έργου μεταφράζουν ο Θ. Πετσάλης και η Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη), *Οι Τιμπιώ* (1922-1940) του Ροζέ Μαρτέν ντυ Γκαρ (απόσπασμα με τίτλο «Μια βιαστική εγχείρηση» από το πολύτομο μυθιστορηματικό έργο του), ή έργα σε ρήξη με την παράδοση, όπως η *Ναυτία* του Ζαν Πωλ Σαρτρ, κλπ., που δημοσιεύονται σε περιοδικά της εποχής, κυρίως στα *Νεοελληνικά Γράμματα* (π.χ. Άλντους Χάξλεϋ, *Κοντρασιούντο*). Ωστόσο, εκτός από αυτά τα ενδεικτικά, υπάρχουν αρκετά 'βέβαια' τεκμήρια: Οι περισσότεροι από τους Έλληνες πεζογράφους στους οποίους αναφερόμαστε – και που συμπληρώνουν συνέχεια το έργο τους – γνώστες μιας, δύο και, λίγοι, τριών ευρωπαϊκών γλωσσών, είχαν 'σωματική' σχέση με τη σύγχρονή τους ξένη λογοτεχνία, αφού ζήσανε, λίγο ή αρκετά, στους ξένους τόπους. Και με τις άμεσες επαφές τους ήταν απολύτως ενήμεροι για τη σύγχρονή τους πεζογραφία από την οποία, και φυσιολογικά, έπαιρναν ιδέες και παραδείγματα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η πραγματικότητα που αποτύπωναν δεν ήταν η νεοελληνική.

ΝΕΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Επειδή το 1933 έχουν εμφανισθεί νέοι κριτικοί με καλές προϋποθέσεις και κάποιοι με ικανό θεωρητικό οπλισμό, ας ερευνήσουμε το ζήτημα. Στο πρώτο μισό του Μεσοπολέμου, 1918-1929, οι κριτικοί με μικρής ή μεγαλύτερης έκτασης αξιολογικό έργο, επαρκές πάντως ώστε να μπορεί να εκτιμηθεί η σοβαρότητά του, ήταν ο Τάκης Παπατσώνης (γ. 1895), η Άλκης Θρύλος (γ. 1896), ο Κλέων Παράσχος (γ. 1894), ο Τέλλος Άγρας (γ. 1899), ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (γ. 1901), ο Πέτρος Πικρός (γ. 1895), ο Πέτρος Χάρης (γ. 1902), ενώ κατά το τέλος της περιόδου προστέθηκαν ο Αντρέας Ζεβγάς (= Αιμ. Χουρμούζιος, γ. 1904) και ο Κ. Θ. Δημαράς (γ. 1904). Όλοι αυτοί έδρασαν ως κριτικοί και την επόμενη χρονική περίοδο, διευρύνοντας το πεδίο της έρευνάς τους. Από το 1930 προστίθενται ο Δημ. Μέντζελος (γ. 1910;), ο Λάζαρος Πηνιάτογλου (γ. 1909), ο Δημ. Νικολα-

